

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendium Summae seu Manualis Doct. Navarri

**Ávila, Esteban de
Azpilcueta, Martín de**

Lvgdvni, 1609

Excommvnicatio VI. De excommunicationibus iuris

urn:nbn:de:hbz:466:1-41656

EXCOMMVNICATIO VI.

De excommunicationibus iuris,

*Et primum de excommunicationibus
in Bulla Cœna contentis.*

§. I.

EXCOMMVNICATIONES Bullæ A
Ecclesie editæ à Gregorio XIII. non sunt
ad homine, sed à iure, latæ, quia mens fuit
eiusdem Gregorij, vt non finirentur sua
morte. cap. 27. num. 74. in Nouo num. 73.

Prima excommunicatio contra hæreticos. B
Hec non comprehendit magos, qui aliàs
nō sunt hæretici. Solūm comprehendit fau-
tores, receptatores, & defensores hæretico-
rum formaliter, scilicet eo respectu, quo
sunt hæretici. num. 55.

Comprehendit eos, qui hæresim quam
credunt, exprimunt verbo, aut scripto, aut
nūtu, vel signo. verbis æquipollente: quam-
uis nullus hominum id viderit, seu audiue-
rit, aut probari non possit. Sufficit enim, vt
ex natura sua sit probabile, vt consequenter
ipso facto subiaceat pœnis. num. 56. cap. 27.

Non comprehendit hæreticos purè men-
tales: nec etiam purè exteriores solum in
foro conscientie. Nec habentem, vel legen-
tem

tem libros Catholicorum, in quibus referuntur dicta hæreticorum: nec elucidatos per annotationes hæreticorum. num. 6. Licet iste vltimus incidere possit in censuram Iudicis librorum, Pij IV. Ibidem.

II. *Contra Schismaticos.* Quamquam omnis hæreticus est schismaticus, quia separat se à fide, & ab obedientia, & vnitare Ecclesiæ, non tamen omnis schismaticus est hæreticus. Vnde hæc censura comprehendit, eum qui se separat ab vnitare Ecclesiæ, nolendo subesse ei, vel membris eius, quatenus sunt eius, licet aliàs credat esse vnam Ecclesiam, & vnum Vicarium Christi supremum. num. 57. Quid sit schisma. vide tit. Schisma.

III. *Contra appellantes ad futurum Concilium* Consulens & auxilium præbens, non incurrunt, donec appellatum fuerit, seu appellatio subsequatur. Quòd si vniuersitas, collegium, aut capitulum sit ad id consulens, aut auxilians, incurreret non excommunicationem, sed interdictum, cum appellatum fuerit. num. 58. vide infr. §. litt.

IV. *Contra Piratas &c.* Hæc solum comprehendit principaliter versantes in agendis prædis, percutiendis aut interficiendis occurrentibus in mari. num. 59.

Comprehendit consulentem, & auxiliantem. Non tamen comprehendit gerentes

EXCOM. VI. §. I. BVLLA 257

tes sua negotia vel mercimonia cum amicis, vel bella iusta, siue iniusta cum inimicis, & depradantes aliquando incidenter. Nec facientes hoc in fluminibus tantum: non tamen requiritur quod id faciant omnibus nationibus, vel fere omnibus, sed sufficit id facere illis aut illis nationibus. num. 59.

V. *Contra accipientes naufragorum bona.*
Hac explicatur num. 117. & in hoc Comp. tit. Excommunicatio v. i. §. i v. & tit. Naufragium.

VI. *Contra imponentes noua pedagia.*
Per verbum noua intelliguntur etiam incrementa veterum. Per pedagia & gabellas intelliguntur portoria, & alia vectigalia. Per illa verba (*ad id potestatem non habentes*) includitur solus, & omnis, qui recognoscit superiorem in temporalibus. num. 61. Per illud *exigit* intelligitur haeres imponentis, publicanus, conductor, & etiam famulus. Per illud *prohibita* intelliguntur simpliciter prohibita, id est, quae nec a laicis nec a clericis iuste possunt exigi: Quae vero prohibita sunt exigi a clericis, & non a laicis, dicuntur prohibita secundum quid. Vnde qui ea petit a clericis, incurrit excommunicationem, non hanc, sed aliam. cap. Quamquam, de usur. lib. 6. vide in Auctore. cap. 27. num. 128. & in hoc Comp. tit. Excom.

R v. §. v.

Qui autem minuta pedagia exigunt clericis, sicut à laicis, non habita ratione fructuum Ecclesiasticorum, non incurunt excommunicationem, neque hanc, neque aliam eiusdem Bullæ cœnæ, quæ est xvi. in Antiq. & in Nouo est xviii. hoc habetur num. 69. incurunt tamen isti excommunicationem in dicto cap. quamquam.

VII. *Contra falsarios bullarum.* Non includuntur supplicationes signatæ à Papa (quas signaturas vocant) sub appellatione litterarum Apostolicarum in materia obliuosa. II. Excommunicatio hæc in iis solum est reseruata Papæ, quæ continentur sub hac clausula: nam quatenus continetur in illo capite, *Ad falsariorum*, non est reseruata quamuis illud hic innouet, ac extendat. III. Non comprehendit falsarium litterarum Episcopi, vel Nuncij vel Penitentiariæ comprehendit tamen falsarium Brevium Papæ. IV. Nec etiam includuntur, sumptu impetrantes litteras Apostolicas, vtentes illis: neque vtentes falsis litteris nisi soli laici, & hi quidem non in hac clausura, sed in illa capitis *Ad falsariorum*, includuntur. Ille autem dicitur habere falsas litteras, aut vti illis, qui sciens aut scire debet esse tales, vtitur eis. V. Non comprehendit

dit corrigentem aliquod punctum aut litteram, sine mutatione sententiæ, saltem in foro conscientiæ. cap. 27. num. 62.

VIII. *Contra deferentes arma Turcis.* Per equos intelliguntur etiam debiles, vel morboſi, traditi à Turcis, & arte Christianorum in eorum terris curati: & equi alij quilibet apud nos nati, & nutriti etiam intelliguntur. Per *arma* intelligitur generatim omnia arma bellica ad pugnam principaliter facta, seu destinata, vt ligna, trabes, ferrum & alia metalla: denique omnia offensusua etiam, cultri & cultelli: item omnia defensiusua. Sed inter arma bellica possunt computari lapides, fustes, baculi, ligna, trabes, & alia quatenus à deferente destinata fuerint directè vel indirectè ad pugnae comoditatem: alioquin inter merces numeranda sunt. Per *ferrum*, & *alia metalla, aurum & argentum &c.* intelliguntur tam facta quàm infecta: & forte possent includi sub nomine auri & argenti ipsam numisma & pecunia signata. Vena tamen ferri, & aliorum metallorum non comprehenduntur, nisi iuxta intentionem deferentis. Per *instrumenta bellica* intelliguntur tubæ, cornua, fistulæ, litui, tympana, & alia musicalia. Per *lignamina* includuntur omnia genera trabium & lignorum ad nauis, & turremes, aut machinas bellicas fabricandas, &

R. . . . .
non

non tamen ligna ad ignem fouendum. Per *funes* non solum linei, canapei, sed etiam lanei, spartei & ex alia materia conferti intelligi debent. Per *Turcas* non intelliguntur heretici, nec Iudæi, nec alij Gentiles, quibuscum non est bellum Christianis, neque etiam alij Turcæ, & Sarraceni, qui contra alios Turcas & Sarracenos adiuuant Christianos.

Excusantur principes, vel duces Christiani qui donant Turcis, vnum vel alterum enslem, hastam, vel sclopum, vel equum in gratiam beneficij accepti, vel accipiendi. c. 27. 63. Denique generaliter comprehendit deferentes huiusmodi res prohibitas etiam solo animo lucrandi, quamuis paciscerentur, quod nunquam vterentur eis contra Christianos. Non tamen comprehenduntur Christiani, qui metu mortis remigant in triremibus Turcarum contra Christianos, quamuis peccent morte nec possint absolui, nisi firmiter proponant se nunquam id facturos, etiam si ob id vitam amittant. c. 27. n. 63. Secus de illis, qui sponte remigant in eisdem, aut certe qui Turcarum & Sarracenorum naues regunt contra Christianos. nam hi videtur excōmunicari per c. *Ita quorundam*, & per c. *Ad deliberadam*. Hoc colligitur ex eodem n. in fine, vbi speciatim loquitur de regentibus naues Turcarum. item c. *ex libro illo Repetitionū in c. ita quorundam*.

rundam, quæ citat hoc eodem num. in initio.

Christiani autem, qui metu, vel sponte remigant aut regunt naues Turcarum contra alios infideles, neque excommunicantur, neque peccant. num. 63.

IX. *Contra impedientes, necessaria adducen- tes Romã.* Includit omnes Christianos omnia in hac clausula contenta facientes, nõ tamen comprehendit eos qui iuste impediunt propter utilitatem suæ Reipublicæ, aut ob salutem corpoream suorum, timore pestis in Curia grassantis. num. 64.

X. *Contra malè tractâtes venientes vel recedentes à Curia.* Hæc est vndecima in Nouo. Nõ loquitur de Roma, sed de eius Curia, vbi cumque illa sit. Roma enim, & Sedes Apostolica, vel eius Curia diuersa sunt. n. 65.

Tantum loquitur de euntibus aut redeuntibus ratione Curia. Sed hoc mutatum est in Nouo. Comprehenditur qui cum nullam habeat iurisdictionem facit id, sicut Iudex, vt Caietanus ait, sed non est ei assentiendum in hoc. non enim requiritur quòd ad incurrendum careat iurisdictione, sed in genere dicit omnes quosuis tam iurisdictione carentes quàm non carètes. in Nouo. Atque voluntas, & propositum percutiendi, seu interficiendi, non solum requiritur, vt cõcipiatur tempore animi pacati, sed sufficit, vt concipiatur

R 3 piatus,

piatur animo irato & turbato, dūmodo cōcipiatur ante rixā, & percussionē. c. 27. n. 65.

X I. *Contra malè tractantes Romipetas.* Hęc est decima in Nouo. comprehendit omnes facientes principaliter, aut accessorie contenta in hac clausula. Requiriturque quod ij sint peregrini euntes Romam causa deuotionis, vel peregrinationis, vel manentes in ea, vel recedentes ab ea. n. 66. Nouo n. 65.

X II. *Contra iniuriosos Cardinalibus.* Comprehendit eos, qui iniuriant non solūm Cardinales, sed etiam qui iniuriant Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Legatos, & Nuncios. Comprehendit etiam à terris suis Legatos, & Nuncios Sedis Apostolice, Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos è suis diocēsis. Et comprehenduntur Iudices seculares id iubentes, aut exequentes, eorūque liētores, executores, auxiliantes, & consulentes. Quod si iuberent eos exire è curia regis, aut alio loco qui non sit eorū diocēsis, non ligarentur. Non tamen comprehendit eum qui hac faceret cum moderamine inculpatae tutela: aut cum probabili ignorantia, noctu aut interdū eos in alieno habitu repertos. Hęc clausula innouat Clem. Si quis Suadente. de pœnitentia & cap. fœlicis de pœnit. lib. 6. & continet plura & efficaciora quàm illa, licet paucioribus

ribus verbis. Episcopus autem hinc solum intelligitur, qui est consecratus, non qui solum est electus & confirmatus, licet adierit possessionem. num. 67.

XIII. *Contra impediētes cursum caussarum Curia.* Comprehendit omnes qui impediunt cursum caussarum ad Curiam recurrentium, vel in Curia prosequentium: item impediētes executionem litterarum Apostolicarum, item eos qui impediunt, & malè tractant caussarum gestores, quouis modo sua negotia procurantes: item eos qui impediunt instrumenta super his petita dari: denique eos qui impediunt impetrationes litterarum gratiæ vel iustitiæ à Sede Apostolica. Comprehenduntur non solum, qui hæc faciunt auctoritate iudiciaria laica, sed etiam qui Ecclesiastica, vel quavis alia privata. Hæc clausula in Nouo includit plures alios, quàm in Antiquo.

XIV. *Contra usurpātes fructus.* Hæc distinctius & explicatiùs ponitur in No. hoc modo XIV. *Contra aduocātes causas iudiciarias Curia, seu Apostolicas.* XV. *Contra trahētes ad suum tribunal personas Ecclesiasticas: aut quæ statuēt contra libertatem Ecclesiasticā.* XVI. *Contra impediētes iurisdictionē Ordinariorū.* XVII. *Contra usurpantes fructus, &c.* XVIII. *Contra imponētes Ecclesiasticis collectas.*

tales, &c. sine auctoritate Papæ. Hæc clausula, quæ longissima est, cōtinetur in Antiquo sub eodem numero scilicet Excommunicatione. XIII. & in Nouo, vt hic distinctum est. Solum comprehendit facientes hæc auctoritate iudiciali, vel laica. c. 27. n. 69. No. 70 Per illa verba (*prætextu violentiæ*) includit impediētes executionem litterarum Apostolicarum sub prætextu tollendæ violentiæ. Quales sint illi, an semper maximè in tēpore & forma, supplicatione, seu appellatione facta, dubium est à Sede Apostolica determinandum. Quamquam satis videtur hic determinari quoad eos, qui propter illas nullatenus ad tribunal eius, ad quæ supplicatur, vel appellatur, adductas, vel adducendas impediūt. Quod verò multi iure munire conātur id quod in Hispania & Gallia pro indubitato habetur, scilicet quòd possint Reges defendere possidētes colorato titulo beneficia Ecclesiastica, ne sine iusta causæ cognitione deturbentur, vel spoliētur virtute illarū litterarum etiam Apostolicarum, remitto definitioni Domini nostri Papæ, an satis muniant. Non tamen videtur iure probari posse consuetudinem illam quorundam recentiorum, qui decernūt bene, vel malè esse appellatum ab interloquutorijs, ob actus, quos iudices à quibus facient vel desinent facere post appella

appellationes ab eis interpositas. Cū omnis sententia interlocutoria ex solis ante illam actis sit approbanda, vel reprobanda: Additum in Nouo cap. 27. num. 70.

Per illa verba (*prater iuris canonici*) in clausula. XV. in Nouo addita, quæ sunt noua, excluduntur iudices sæculares qui in casibus à iure permisis vocant Ecclesiasticos ad sua tribunalia. Per illa verba quæ in ead. clausula. XV. habentur (*nostris iuribus praiudicatur*) comprehenduntur solùm, qui per statuta, & decreta id faciunt. Ibid. Clausula quæ in Nouo. est. XVI. inseritur in fauorem Ordinarij, cuius iurisdictio est fouenda & fauorabilis. Per illa verba (*Quiue iurisdictiones seu fructus*) prouidetur indemnitati fructuum Ecclesiasticorum. Et vt incurratur hæc censura, quinque requiruntur. I. Quòd sint redditus Ecclesiastici, & non prophani, etiam si ad Ecclesiasticum pertineat. II. Quòd capiatur tamquam redditus Ecclesiastici. III. Quòd pertineant ad aliquem. IV. Quòd capiatur absque licentia Papæ. V. Quòd capiatur auctoritate, & potestate vsurpata. Quare latrones, & milites qui rapiunt eos, vt quelibet alia bona prophana, nõ incurrunt hanc censuram. Secus de iis qui rapiunt eos à tempore vacationis Sedis Apostolicæ. Per illud quòd pertineant ad aliquem, intelliguntur etiam

R § bona

bona communia pertinentia ad Conuentus, Monasteria, Ecclesias, licet ad nullam aliam personam peculiarem attineant, imò intelliguntur commendatarij, æconomi, successores etiam futuri & personæ etiam fidei ob paritatē æquitatis & rationis. c. 27. n. 69. No. 70. De exigentibus ab Ecclesiasticis minuta portoria, &c. vide suprâ excōmunicatione. 6.

XV. in Antiq. & in Nouo. XIX. *Contra laicos cognoscentes de criminalibus Clericorum.* Hæc tollit omnia priuilegia circa hoc data imperatoribus, regibus, & aliis principibus & Rebus publicis. num. 70. & in No. nu. 71.

XIV. *Contra occupantes Terras Ecclesiarum, & alia bona Sedis Apostolica.* Hæc diuiditur in Nouo in XX. & XXI. Per hanc declaratur quòd Ecclesiæ Romanæ iura & bona nulla taciturnitate, vel patientia perditur. c. 27. n. 72.

XVII. *Contra malè absoluentes à censuris Bullæ Cœnæ.* Hæc non est reseruata, & potest Ordinarius absoluerè ab ea, siue sit lata à iure, siue ab homine, quia est generalis. Solum comprehendit præsumentes absoluerè. n. 73.

DE EXCOMMUNICATIONIBUS PAPÆ RESERUATIS EXTRA
BULLAM CŒNÆ. §. II.

I. **C**ONTRA *transgressores Canonum*. Hæc A
 Ciam reducta est ad primam Bullæ eccle-
 siæ. num. 75.

II. **C**ONTRA *percussores clericum*. Verba canonis B
 huius censuræ, hæc sunt, *Si quis suadente dia-
 bolo iniecerit manus violentas in clericum vel
 monachum, subiaceat excommunicationi, & à
 nullo praterquàm à Papa, nisi in articulo mortis,
 absoluetur, donec conspectui Apostolice repre-
 sentetur*. Hæc incurritur toties quoties per-
 cutitur clericus, ita ut sint diuersæ percus-
 siones. Per illud, *Si quis*, comprehendun-
 tur viri, fœminæ, iuuenes, senes, laici, cle-
 rici, & religiosi id facientes. Per illud (*su-
 adente diabolo*) colligitur quòd iniectio ma-
 nuum debet esse mortalis. Nam excom-
 municationis generalis iuris, vel hominis, non
 incurritur nisi per mortale. Attamen, quid-
 quid dicat Cardinalis, rarò contingit quòd
 percussio sit mortalis, & non sit satis ani-
 mi mali ad inferendum iniuriam, quo in-
 carratur excommunicatio, nisi quando
 percussor ignorat illum esse clericum. Nec
 requiritur, iniuriam esse immeritam, sed
 sufficit ut fiat vel immeritò, vel in iniusto
 modo, vel per quem non debet. cap. 27.
 num. 76.

Per *manus* comprehenduntur omnes par- C
 tes corporis, quibus fit percussio. Per *ma-*

nus violentas iniicere) comprehenditur, qui immediatè per manus, aut partes corporis, aut mediante aliquo instrumento, aut armis percutit clericum: imò si eum aqua, vel salina, seu puluere aspergit. Item qui è manibus, aut corpore vi eripit aliquid: Item qui capit, in carcerem coniecit, aut includit aliquo loco unde egredi sine pudore non potest: & qui manus ad franos equi admouet, in quo incidet clericus, aut abscindit cingulū cphippie, aut clericum adeo furiosè persequitur, vt cogat eum se dare precipitem in flumen, vel aliud discrimen ad se liberandum: Secus si alias fugiens cadat & vulneretur. num. 77.

D Neque comprehenditur laicus qui capit clericum, ne committat delictum: potest enim eum capere ad euitandum malum futurum: non tamen pro commissis. cap. 24. num. 23.

Comprehenditur etiā mandans percutere, aut consulens, si percussio fiat: item præbens auxilium, vel fauorem percutienti. Item ratificans percussorem suo nomine factam: alias non. c. 27. n. 78. Non enim qui malitiosè consentit percussioni clerici incidit in censurâ, si non eius, sed alterius nomine facta fuit. cap. 24. num. 19.

E Cõprehenditur tamen qui licet nõ iusserit, tamen dixit suis se expetere vindictâ de tali clerico, & ab hoc percussus fuit à suis. c. 27. num. 78. Item

Item comprehenditur non impediens percussione[m] cum ex officio teneatur, & possit: Imò quoad forum exterius etiã quilibet alius, qui videns percussione[m], & potens obuiare, non obuiat. ibid.

Vt autem quis tali percussioni censeatur consentire, & auxiliari, debent quatuor concurrere, scilicet potestas impediendi, obligatio id faciendi, commoditas eiusdem, & notorietas delicti, hoc est, vt manifestum sit & manifestò fiat: tunc enim qui non impedit præsumetur consentire, & iuuare, & censebitur excommunicatus. cap. 24. num. 19. circa finem.

Distinguendum est tamen quòd quantũ ad effectũ peccandi omnes tã publicæ personæ quàm priuatæ, quæ dolo vel negligentia omittunt opem deferre vel non deferre, modò lege iustitiæ vel charitatis ad id teneantur; peccant: sed quoad effectum incurrendi censuras & restituendi damnum, intelliguntur, illi solùm qui ad illud sunt obligati, non solùm lege charitatis sed etiam lege iustitiæ. cap. 24. num. 20. & 22.

Ex his inferitur, quòd qui commodè potest, & non defendit clericum ab iniuria manifesta, & manifestò illata, est excommunicatus, vel censendus excommunicatus, quòd opitulatur, vel præsumitur opitulari, dicitur

dicitur autem opitulari, qui verè omittit defensionem ad opitulandum: ille verò præsumitur opitulari qui omittit defensionem ob timorè, pudorem vel ignauiam: sed quòd non impedit cùm commodè possit, præsumitur velle opitulari. cap. 24. num. 20.

Comprehenduntur etiam ministri Iustitiæ laicæ qui vt tales percutiunt clericum: nam quamuis isti leuiter percutiant, remittendi sunt ad Papam. cap. 27. num. 78.

In reliquis verò, qui non sint ministri iustitiæ, leuis percussio clerici, non est casus Papalis sed Episcopalis. cap. 6. num. 8. cap. 27. num. 91.

H Comprehenditur etiam clericus, qui præ ira seipsum percutit quouis modo: & etiam monachus. cap. 15. num. 11. cap. 27. num. 78. Non tamen consentiens, vt ab alio percutiatur: potest tamen excommunicari. cap. 27. num. 28. Neque monachus, aut clericus, qui ex zelo deuotionis seipsum flagellat, palmis cadit, pectus contundit: aut si ob mortem patris, vel amicorum, capillos vel barbaram vellit, aut alias percussiones leues sibi infligit, quas licitè potest per semetipsum sibi inferre, non tamen consentiens, vt ab alio ei inferantur. cap. 15. num. 11.

I Per *clericum* intelligitur etiam initiatus prima tonsura. Etiam coniugatus, dummodo

do cum vnica, & virgine, gestetque habitum, & tonsuram clericalem. Et quamuis sit excommunicatus, suspensus, irregularis, & depositus verbo, dummodo non sit degradatus realiter vel incorrigibilis. cap. 27. num. 78. Intelligitur etiam ordinatus ante usum rationis, etiam si sit infans. num. 202.

Per *monachum* intelligitur quilibet religiosus, professus, vel religiosa religionis approbata, & conuersus, & nouitius cuiusuis religionis approbata: item Beguini, & fratres tertij ordinis S. Dominici, vel sancti Francisci, qui viuunt gregatim, & gestant habitum religionis; & etiam Eremita, si sic subiectus est alicui Superiori, vt gaudeat hoc priuilegio. num. 79.

Ab hac excommunicatione quilibet simplex Sacerdos potest absoluere in articulo mortis. ibidem.

QVÆ MANVVM

*injectiones excusant ab hac
excommunicatione.*

NONNULLÆ manuum injectiones
excusant ab hac excommunicatione. I.
locosa, quamuis sit grauis, tamen intra li-
mites ludi, imò etiam extra, dummodo non
sit

fit dolosa, & sit subita turbati animi. 11. Ignorantia probabilis clericatus, vt si percussit nocte, non videns tonsuram. 111. & v. eius qui se immiscens militaribus, vel secularibus actis, si ter admonitus non abstinet, etiam si deferat habitum clericalem, & tonsuram. Quæ tamen trina monitio faciendâ

M est cum interuallo aliquorum dierum, & non sufficit, vt fiat vna pro tribus. v. 1. Eius qui relictis habitu & tonsura, se immiscet enormibus, licet non sit admonitus. v. 11. Bigami. v. 111. Coniugati etiam cum vnicâ, & virgine, sed non gestantis habitum, & tonsuram clericalem. 1 x. Degradati realiter. x. Depositi verbo, si simul sit incorrigibilis. x 1. Eius qui priuilegium clericale quoquomodo amisit. x 1 1. Circulatoris, & scurræ per annum, vel si ter admonitus non abstinet. x 1 1 1. Exercentis per se ipsum

N tabernam, vel lanienam publicè, si ter admonitus non desistit. x 1 1 1. Qua quis percussit principaliter, vt corrigat, tamquam magister, pater, herus, propinquus, senex, aut Superior in Ecclesia: modò principaliter non fiat odio, malitia, vel ira, & percussio sit moderata, saltem iuxta suum propositum, & modò castigatus non habeat ordinem sacrum, nisi corrigens sit magister, vel pater: & in rigore idem posset dici de aliis. xv. Inuadentis

uadentis in suam necessariam defensionem,
 aut sui honoris, quando fuga esset ei igno-
 miniosa. xv i. Quando est necessaria ad ius-
 tite recuperandum bona, quæ iniuste capiens
 asportat, vel vi occupat clericus. Et qua de-
 cinetur clericus debitor fugiens vel parans
 fugam, ad presentandum eum suo prælato.
 xv i i. Quando minister iustitiæ secularis P
 capit clericum in flagranti delicto, ut præ-
 sentet illum eius prælato: aut inuentum no-
 ctes, dummodo præsumat probabiliter illum
 aliquod scelus intendere: aliàs secus, maxi-
 me si ferat lumen, aut socium, vel est perso-
 na à tali suspitione aliena. Secus etiam si in
 capiendo illum, iustum modum excedit, pu-
 ta si permittentem se capi, & quietè duci,
 calee, aut pugnis cædat, aut mittat in carce-
 rem eum qui offert fidei iussionem presen-
 tandi se: quod nõ potest facere neque iudex
 Ecclesiasticus, nisi grauitas delicti, vel alia
 iusta causa id exigeret. xviii. Quando cle-
 ricus volens delinquere, arcetur, vel qua li-
 beratur ab inimicis, vel alio incommodo. c.
 27. n. 83. xix. Qua in suam necessariam de-
 fensionem ei ensen aufert, aut qua cogit equo-
 deslire, ut super eo fugiat. xx. Inuerti inbo-
 nestè ab aliquo cum sua vxore, matre, foro-
 re, aut filia etiam naturali, modo faciat id ex
 continentis,

continenti, & subita passione. Suffici: ut inueniat eum amplexantem, aut osculātem eas in loco suspecto, quamuis non inueniat eos in ipso actu turpi: modò non sit dolus, qualis esset, si maritus & vxor conuenirent, ut accerseretur clericus ad voluptatem, ut fieri posset ab eis percuti, & affici iniuria. Neque excusaretur quis à censura, si percuteret clericum inuentum cum aliis fœminis sibi in remotiori gradu consanguineis, neque etiā cum filia adoptata. cap. 27. num. 84. xx. i. Quando detinetur clericus domi inuentus honestè colloquendo, post monitionem, ut se ab illo colloquio abstineret, modò nihil aliud mali ei faciat quàm detinere spatium viginti horarum continuarum ad tradendum eum suo iudici: quòd si illum percuteret, esset excommunicatus. xx. i. i. Qua mulier percutit clericum de stupro tentantem, non solū verbo sed etiā factò, si clericus de facto tentauit eam. Quòd si verbo tantum tentaret, mulieri etiā verbalis solūm defensus liceret: essetque excommunicata, si illū verbo tantum inhonestè alloquentem percuteret. xx. i. i. i. Tam subita vel tam parua percussio, quòd illata laico, non esset mortalis.

S xx. i. i. i. Qua prælatus capit suum clericum per se, vel aliū etiā laicū, aut verberat per se, vel per clericū (non tamen per laicum) in

penā iustā probabili suo, & alieno iudicio. Clericus enim potest à prelato capi per laicum, non tamen verberari per illum, nisi per aliū clericum, aut monachum, neque etiā id per hos, si ipse potest cōmodè se se flagellare. Episcopus autem non debet id suis manibus facere, nisi quando deesset alius. Igitur laici per quos iudex Ecclesiasticus torquet clericos, erunt excommunicati, nisi deessent clerici ad id idonei, vel consuetudo contraria eos excusaret à pœna excommunicationis, licet non à culpa. xxv. Qua eicitur iustè ab Ecclesia clericus excommunicatus, aut alius clericus diuina officia perturbans. xxvi. Qua eicitur è Sede Apostolica ille, qui sine canonica electione Cardinalium eam occupat. xxvii. Qua includit cardinales in conclauis ad eligendum Papam. xxviii. Qua vult & tentat percutere etiā, & non percutit, quia errat. num. 87.

A censura huius canonis possunt Abbates absoluerè. num. 173. & in No. num. 275.

Quando verò possint id ipsum Episcopi, & ob quæ impedimenta, vide tit. Absolutio. l. l. i. A. & tit. Episcopus. B. C. D.

De triplici autè percussione clerici, & quæ harum sit Episcopalis. vide tit. Percussio.

SEQUUNTUR RELIQUA

excommunicationes reseruate Papæ,
extra Bullam Cœna.

V III. **E**XCOMMUNICATIO reser-
uata Papæ extra Bullam Cœna est lata
à Delegato Papæ, elapso anno. c. 27. nu. 93.

IIII. *Contra falsarios.* Hæc quoad aliquos
casus, reducta est ad Septimam Bullæ cœna.

X V. *Quæ lata ab Episcopo contra habentes bul-
las falsas,* reseruat Papæ si intra viginti
dies eas non destruunt, vel resignent. n. 93.

Y VI. *Contra clericos qui scienter ac sponte
admittunt ad diuina officia excommunicatos
Papæ.* Ad incurrendam hanc censuram requi-
runtur hæc, quòd sit clericus, & communi-
catio fiat cum excommunicato à Papæ ad-
mittendo illū ad diuina officia, quòd sciētia
fiat, & sponte, etiamsi interueniat metus le-
uis, & non iustus. Hoc tamē procedit quoad
forum exterius: nam quoad interius etiam
metus iniustus excusaret à censura, quando
est causa, sine qua non fieret communi-
catio: quoniam talis metus in foro con-
scientiæ exæquat iusto: non tamen ille
metus iniustus excusaret clericum à pecca-
to mortali. Denique requiritur, vt sit ille
exco.

excommunicatus à Papa iudicialiter, vel nominatim, & sit denunciatus. cap. 27. numer. 39.

VII. *Contra incendiarios post denunciatio-* Z
nam. Sed neque hic canon, neque aliquis alius in iure excommunicat incendiarios etiam Ecclesiarum, sed solum prohibet quod denunciati non absoluantur nisi à Papa, & quod dictum est de incendiario Ecclesiarum, intellige nisi ubi sit consuetudo tolerata, & approbata à praelatis quæ vim habeat statuti excommunicantis. num. 94.

VIII. *Contra sacrilegos, infringentes & a*
spoliantes Ecclesias. Hic etiam Canon non excommunicat, sed præsupponit esse excommunicatos, & iubet eos denunciari. Atque ad incurrendam hanc censuram non sufficit infringere, nisi etiam spoliet, unde qui infrangit Calices, & alia Ecclesie ornamenta, non tamen spoliat aut furatur, non incidit. num. 95.

Nec sufficit quæcunque fractio feræ vel arcæ, sed requiritur Ecclesie, vel forium eius. Per Ecclesiam intelliguntur etiam monasteria, hospitalia, & alia ædificia pia auctoritate Episcopi ad id dicata & non alia. Effringere Ecclesiam est effodere eius parietem, frangere fores, diruere feræ, impetendo; aut alio modo violèto ingressu sibi parare: non

tamen eas referare claue, siue eam surripuerit, vel extorserit, siue non. Denique non sufficit denunciatio generalis. cap. 27. num. 94.

bb IX. *Contra malè eligentes Senatorem Romanum.* Hæc est de rarò contingentibus.

X. *Contra clericos soluentes talias.* reuocata est iam.

XI. *Contra insectantes Cardinales.* Hæc reducta est ad Bullam Cornæ, Excom. XII. Et extenditur ad Archiepiscopos & Episcopos. Mandans verò non incidit in eam, nisi subsequatur insectatio: sequuta verò fit, quamuis nulla sit percussio. Principes verò & Domini, & alij iudices sub eadem censura tenentur procedere contra huiusmodi insectantes: excusantur, si intra mensem postquam sciuerunt, incipiant procedere, quatenus non fiant processus, neque puniant. nu. 97.

XII. *Contra vexantes cognatos excommunicantium.* Ex datione facultatis ad vexandum non incurritur, neque ex eius executione, si ante initium reuocetur, aut post saltem, si non fiat vexatio nisi in bonis & illa intra septē dies restituantur. Hæc non comprehendit iuste vexantes, etiam si interim vindictam, & odium misceant, dummodo vexatio non fiat plus & alio modo, quam postulat Iustitia. Per cognatos excommunicantis intelliguntur eius filij, consanguinei,

propinqui, famuli, & etiam intimi amici, & omnes illi, quorum grauamen videtur grauari esse grauamen excommunicantis. num. 99. cap. 27.

XIII. *Contra Inquisitores, qui odio vel timore malè procedunt.* Requiritur vt sit Inquisitor, aut deputatus ad hoc officium ab Episcopo, ad incurrendam hanc excommunicationem. Episcopus autem malè procedens solum incurrit suspensionem officij in tres annos. Requiritur quòd procedat sicut non debet, vel non procedat quando & quomodo debet: & quòd id faciat contra iustitiam, & sciens illud esse iniustum, aut faciat ex odio, amore, fauore, vel luero. Sed non sufficit, si faciat ignorantia, timore, aut ad euitandum scandalum. num. 100.

XIIII. *Contra religiosos qui absque licentia parochi administrant Sacramenta.* Intelligitur, qui administrant Sacramentum Extremæ vnctionis, aut Eucharistiæ, clericis, aut laicis; aut qui benedicunt nuptias, aut absoluunt excommunicatos, nisi in casibus eis permissis; aut à sententiis promulgatis per statuta prouincialia, vel synodalia, aut à peccatis à pœna & culpa. num. 101. Per religiosum, intelligitur quilibet etiam nouitius; dummodo non sit aliàs Rector, aut curatus Ecclesiæ Parochialis. Quando

verò daretur licentia à Parocho, vt religio-
sus ministraret, satis erit exprimi Sacramen-
tum, pro quo petitur, quamuis non exprin-
tantur nomina personarum, quibus admini-
strandum sit. Comprehendit religiosum,
qui præsumendo facit prohibita in hoc ca-
none, non tamen qui sine præsumptione fa-
cit. Non comprehenditur qui hæc facit per
ignorantiam, vel credens quòd Parochus re-
quo animo feret, saltem quoad forum con-
scientiæ. Neque religiosus administrans al-
teri religioso exempto, quia non est cleri-
cus, neque laicus, neque subiectus presbyte-
ro parochia. Per parochum verò seu presby-
terum parochiale intelligitur Rector, quam-
uis non sit Presbyter, vel eius Vicarius, &
Episcopus. Incurritur ob administrationem
factam in articulo mortis, quamuis fiat ob
defectum parochi. Non comprehendit ad-
ministrantem Sacramentum pœnitentię, vel
baptismi, nec absoluentem ab excommuni-
catione lata ab homine. cap. 27. num. 102.

XV. *Ex clem. Si quis suadente, de pœni.*
Hæc est contra percurientes, capientes vel
bannientes episcopum, & reducta est ad XII.
Bulla Cœnæ.

XVI. *Contra religiosos facientes eligere se-
pulturam.* Ad hanc cœsuram requiritur quòd
sit Religiosus, aut clericus. Et solum com-
prehen

prehendit inducētem ad iurandum, vouen-
dum, aut promittendum, de electione sepul-
turae, aut de non mutando electam, & requi-
ritur, quod persuasus aliquid horum faciat,
& quod sepultura pertineat ad Ecclesiam
periuadentis, & quod temerè faciat, nō exi-
stimando probabiliter id facere posse. Non
tamē sufficit precari, aut inducere ad eligen-
dam sepulturam, si non promittit, iurat, aut
vouet. num. 103.

XVII. *Contra facientes celebrare in locis
interdictis*, comprehendit nobiles, & domi-
nos temporales, qui cogunt aliquem ad ce-
lebranda diuina officia siue compulsio fiat
personæ clericorum: siue eorum consangui-
neis: & qui voce præconis, vel sonitu cam-
panæ vel tubicinis, vel buccinæ, conuocant
populum ad audiendam missam in loco in-
terdicto, præcipuè excommunicatos & in-
terdictos: & qui prohibent, ne excommuni-
cati, aut interdicti eiiciantur ab Ecclesia
dum diuina celebrantur. qui admoniti à Sa-
cerdote nominatim nolunt exire. Et in his
predictis comprehenduntur, item Prælati, qui
habent iurisdictionem temporalem, & ista
faciunt. num. 104.

XVIII. *Contra absoluentes per confessio-
nem Sixti IIII. à quinque votis Papa re-
seruatis*. Hæc vota sunt, videlicet Religionis,
S § Castita

castitatis, peregrinationis in Hierusalem, Romam, & Compostellam. quorum dispensatio est reseruata Papæ. Atque hæc extruagans *Et si Dominici*. nunc nihil, vel parum prodest, quoad contentum in ea principaliter, quia confessionalia illa iam deserunt. num. 105.

XIX. *Contra exenterantes mortuos.* Comprehendit non solum exenterantes mortuos, ad conseruandos eos, sed etiam eos, qui in frustra illos concidunt, & ea coquunt, vt ossa carnibus denudata deferant, & in alio loco sepeliant: & eos qui hoc fieri iubent. Non comprehendit eos, qui ista faciunt in terris infidelium, vbi non est sacer locus ad sepeliendum mortuos Christianos: neque eos, qui hoc faciunt viuo, neque etiam mortuo, si alio fine quàm ad sepeliendum faciunt, quamuis ad vindictam, seu ad vespendum faciant. Neque eos, qui ne cadauer furetur, vel per anatomiam, vel ob honorem cadaueris regij id faciunt. num. 105.

XX. *Contra dantes vel accipientes ob ingressum monasterij.* Non comprehendit accipientem absque pacto vel ex consuetudine, vel sine præsumptione: nec accipientem eum pacto in victum ingredientis ob necessitatem. Non comprehendit Moniales per declarationem Martini V. & Clementis VII. qui

qui etiam concessit nullam Simoniam pos-
nam illas incurrere, quamvis per pacta &
conventiones contrahat in dotibus monia-
lium in commodum earum victum: Pos-
set consuetudo contraria excusare ab hac
excommunicatione non tantum peccato
mortali. num. 106.

XXI. *Contra committentes Simoniam in
ordine vel beneficio.* comprehendit etiam me-
diatores: & solum Simoniacos reales: Non
tamen comprehendit Simoniam metalem,
neque solum conventionalem, neque eam
quæ committitur extra ordinem, & benefi-
cium. Ibidem.

XXII. *Contra mendicantes migrantes si-
ne licentia Papa ad non mendicantes, excepto
ordine Carthusianorum.*

XXIII. *Contra dantes aut accipien-
tes aliquid ad obtinendam iustitiam, &c.*
Comprehendit ista facientes, & etiam
promittentes in Curia Romana ad obti-
nendam iustitiam vel promerendam gra-
tiam alicuius rei. Hæc fuit olim reuo-
cata per Clementem V. Sed nunc fuit in-
nouata & maioribus pœnis aucta per Gre-
gorium XIII. in extrauag. quæ incipit,
Ab ipso. additum in Nou. num. 106.

XXIIII.

XXIV. *Contra eos qui dicunt peccare mortaliter credentes, B. Virginem fuisse conceptam sine peccato originali, aut oppositum.* Hæc fuit renouata per Concil. Trid. sess. 4. & solum cōprehendit præsumentem. n. 107.

XXV. *Contra eos qui malè auctorant alienationes Ecclesiasticas* num. 108.

XXVI. Hæc comprehendit septem excommunicationes Papales. Prima est, contra ingredientes monasteria Monialium, Minorum, & Prædicatorum sine licentia eorum qui possunt dare illam. Non comprehendit ingredientes ex ignorantia iusta, vel quasi iusta, nec eum, qui scienter, sed persuasus iustam esse causam ingrediendi. Mulieres autem, quæ praua intentione ingrediuntur, incurrunt quidem, sed possunt absolui a Confessariis eiusdem ordinis. Secunda, contra præsumentes edere libellos famosos in infamiam ordinis Prædicatorum seu minorum. Non comprehenditur qui edit huiusmodi libellos in ignominiam ipsorum religiosorum sine mentione status. Tertia, contra præsumentes prædicare, docere, vel defendere prædictos religiosos non esse in statu perfectionis, vel non licere illis viuere ex eleemosynis, nec prædicare, nec confessiones audire cum licentia Papæ, vel aliorum prælatorum sine licentia Rectorum Eccle-

Ecclesiarum. Quarta, contra præsumentes inferre violentiam locis Prædicatorum, vel Minorum. Qui in hanc incurrunt, possunt absolui vel à Conseruatore, vel à Prælato Ordinis. Quinta. contra detinentes in suis monasteriis, vel Ecclesiis apostatas prædicatorum, nisi eiecerint postquam eis fuerit denuntiatum. Possunt etiam prælati horum Ordinum, & Carmelitarum, & qui gaudent eorum priuilegiis excommunicare omnes clericos & laicos, qui retinent apostatas sui ordinis. Sexta, contra monachos Minores præsumentes recipere professos Prædicatorum, absque licentia Papæ, vel sine licentia petita & obtenta suorum Priorum. Septima, contra eos qui conantur ex vniuersitate Parisiensi expellere prædicatores, vel Minores. num. 109.

XXVII. *Contra peregrinantes in Hierusalem absque licentia Papæ.*

XXVIII. *Contra appellantes à Papa ad futurum Concilium* Hæc iam facta est Bullæ Cœnæ: Non comprehendit consulentem, nisi appellatum fuerit: comprehendit tamen consulentem, licitum esse appellare. nu. 110.

XXIX. *Contra Cardinales reuelantes secreta acta in consistorio Papæ.*

XXX. *Contra prædicantes miracula falsa vel incerta.* Sed hæc non est vsu recepta.

XXXI.

XXXI. *Contra Cardinales committentes Simoniam sede vacante.* Comprehendit prædictos, qui sede Apostolica vacante contraueniunt, ordinant, disponunt, aut aliquo modo præsumunt facere, vel attentare contra ordinata à Iulio II. vt sine Simonia eligatur Papa. cap. 27. num. III.

XXXII. *Contra exercentes confidentiam Simoniacam.* De hac dicit Pius V. in extrauag. Intolerabilis: & in iuris subsidium excommunicationis sententia innodamus, à qua nullus nisi in mortis articulo constitutus, ab alio quàm à Romano Pontifice valeat absolui. Comprehendit ipso facto non solum exercitores talis confidentiæ, sed etiam mediatores. cap. 27. num. 110. & 111. De hac materia vide tit. Confidentia: & plura cum ipsa extrauag. vide tit. Simonia. P. lit. F.

EXCOMMUNICATIO-
nes reseruata partim Papa, partim Episcopis. §. III.

I. Reseruata Episcopo est propter leuam percussio cleric. c. 27. num. 111. Nou. num. 112. de qua plura tit. Absolutio IIII. & Percussio.

II. Quam

II. Quam fert Episcopus per suum statutum reseruando sibi absolutionem. ibid.

III. Papalis, cuius absolutio ob aliquod iustum impedimentum, quo intercluditur recursus ad Papam, conceditur Episcopo, & non alij inferiori. cap. 27. num. 112.

IV. Est partim Episcopalis, partim non. Contra participantem cum excommunicato in crimine, propter quod est excommunicatus, & cum reseruacione ei cui esset reseruata absolutio excommunicationis propter illud crimen, in quo participando eam alius incurrit. Requiritur ad incurrendam hanc, vt participet post crimen commissum, & post incurram excommunicationem, & vt sciat non solum esse excommunicatum, sed etiam denunciatum: & qui incurrit, toties incurrit quoties participat. num. 112.

V. Partim Episcopalis partim non, contra eum qui in periculo mortis, vel ob aliud impedimentum, absolutus ab eo qui alias non potest, non se presentat superiori. Et contra eum qui absolutum à Papa, vel nuncio, precipientibus, quod se presentet ordinariis, vt exequatur eorum mandata, vel vt satisfaciat laicis, non facit quàm citò commodè potest. Tempus autem quo tenetur

tenetur presentari, si commodè potest, relinquatur determinandum iudicio boni viri quoad forum exterius, sed quoad interius, conscientia ipsius absoluti. num. 113.

EXCOMMUNICATIO-
nes, nemini reservata. §. IIII.

A I. **C**ontra seculares non reddetes ius Ecclesiasticis. num. 114.

II. Contra consentientes suæ electioni in Papam non factæ canonicè, & contra recipientes eum. Ibid.

III. Contra Episcopum, qui in ciuitate diuersarum linguarum, suscipit gubernationem eorum qui sunt suæ linguæ, priusquam suscipiatur à proprio Episcopo in coadiutorem suum. num. 114.

IV. Contra scholasticos Bononiæ, qui conducunt domos alterius Doctoris, aut scholastici sine consensu eius ante finem termini. Ibid.

B V. Contra imponentes Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis taleas, & vectigalia, si admoniti non desistant, & omnes, qui præbent consilium, fauorem, vel auxilium, & eorum successores. Requiritur vt sint Gubernatores, Rectores, aut potestates secula-

res. & sufficet vna admonitio. Non comprehenditur Gubernator, qui, quando, & quo modo, & quantum debuit, contradixit. Incurritur autem hæc propter onera merè personalia, & mixta, quæ imponuntur personis & bonis: non tamen propter tributa omninò realia, quæ clerici debent ob sua bona, nec ob realia extraordinaria, quæ immediate spectant ad eorum bona, vt ad reficiendum iter, vel callem qui est ante prædium vel domum suam. num. 115.

VI. Contra clericos presbyteros etiam nullam habentes dignitatem aut Ecclesiam parochialem, & contra clericos non presbyteros, personatum, aut dignitatem habentes; & contra religiosos, qui audiunt leges vel medicinam. Hæc non comprehendit religiosum audientem intra monasterium, vel extra in eadè tamè ciuitate, in qua degit, vel redit ad monasteriū ante prædictos duos menses. clerici sæculares quamuis obtineant beneficia, & etiam si diaconi sint, dummodo non habeant dignitatem, vel personatum, non incurrunt. clerici verò presbyteri, etiam non habentes beneficium, & qui habent dignitatem, vel personatum; quamuis tamen sunt in minoribus constituti, incurrunt, si audiunt duos menses, etiam si non egrediantur è suis terris vel domibus. Nemo
 T. autem.

autem istorum omnium incurrit docendo leges, aut medicinam, etiam extra domum. num. 116. cap. 27.

VII. *Contra clericos suscipientes praefecturas saeculares.* Non incurrit hanc iniuriam minoribus, nec praelatus, qui habent hanc procuracionem annexam suae dignitati, vel suo patrimonio. Incurrunt Praelati, qui sunt Gubernatores, vel praesidentes cancellariorum. num. 117.

VIII. *Contra Schismaticos:* Sed haec hodie continetur in Bulla coenae.

IX. *Contra capientes bona naufragorum.* Haec etiam facta est Bulla coenae. Comprehendit etiam tantum accipientes scienter non tamen eos, qui bono animo, aut saltem non malo accipiunt, donec sint in mora restituendi. Neque qui solum accipit, sine mora, aut voluntate restituendi: nisi acceptio fuerit scienter patefacta, quia tunc illa sufficit, licet sit absque monitione. Quod si quae lex statueret bona naufragorum esse tribuenda illi, vel illi, esset iniqua. num. 117.

X. *Contra eos qui faciunt obseruari statuta contra libertatem Ecclesiasticam.* Haec est etiam facta Bulla coenae. Solum comprehenduntur violantes per viam statutorum, aut consuetudinem contrariam. Non comprehendit eos qui faciunt obseruari talia sta-
tuta

tra si radunt e libris intra duos menses: nec
eos qui si non radunt, tamen non faciunt ea
obseruari vmquam. Comprehendit quosuis
Gubernatores, qui quamuis non obseruent,
aut obseruari præcipiant, tamen non impe-
diunt obseruatiã quam sciunt. Nã ex huius-
modi omissione incurritur censura. Non
incurrunt qui bona fide talia statuta con-
dunt, vel faciunt obseruari, arbitantes salu-
taria esse maximè ex consilio viri eruditi, &
pro bono habiti: donec contrariũ scie-
rint. num. 119.

*Libertas autem Ecclesiastica est illa quam
habet Ecclesia vniuersalis, quatenus est talis in
spiritualibus, & temporalibus; concessam à Deo,
vel Papa, vel Imperatore. Ibidem.*

Vnde qui statuit aliquid contra hanc vel
illam particulare Ecclesiã, non incurrit hãc
censuram, nisi illa etiã pertineat ad Eccle-
siã vniuersalem. Non sufficit aliquid esse
cõtra Societatem humanam, vt dicatur esse
contra libertatem Ecclesiasticam: nam sta-
tuere ne laici coquant, molant, aut vendant
clericis panem, non est contra libertatẽ Ec-
clesiasticam: benè tamen præsumitur esse ta-
le, quia licet per se non tagat nisi congrega-
tionẽ hominũ, tamen per aliquid tangit per-
sonas, quę sunt ministri Ecclesię vniuersalis.

Tunc verò tanget per se, & ex sua natura
liberta

libertatem Ecclesiasticam, quando sit ali-
quod statutū intentione derogandi ei, aut
quod ex sua natura aduersetur eidem: qua-
le est statuere, ne Ecclesiis, vel Ecclesiasticis
dantur eleemosynæ, vel decimæ: vel, ut vecti-
gal, gabellam seu scissam soluant ex eis que
emunt sibi; non tamen ad negotiandum seu
ad reuendendū causa lucri. Non incurrit qui
statuit, ne in funeralibus, primis natiis, vel
nuptiis, extra modum offeratur, vel ne fiant
conuiuia immoderata, neque sumptus care-
luctus & aliæ pompæ: quia suapte natura non
tangit hoc libertatem Ecclesiæ, quamuis per
accidens inde sequatur, quod Ecclesiæ, ca-
rūque ministri minus lucrentur. nu. 120.

Incurrit tamen qui statuit aliquid contra
ea quæ de se diriguntur ad Ecclesiā, vel ad
salutē animæ defuncti, vel ad cultum diuini
in funeralibus: & sic intelligendum est cap.
vlt. de reb. Eccles. quatenus dicit quod hanc
non possunt statuere de funeralibus. Ibid.

EXCOMMUNICATIO VII.

*De libro sexto decretalium: excommu-
nicationes nulli reseruata. §. 1.*

A XI. **I**n ordine. *Contra mittentes litters
vel nuntios, vel clam loquentes Car-
dinalibus existentibus in conclaui ad elige-*

gendum Papam. Non comprehendit ipsos Cardinales intus existentes: atque secretum intelligitur tantum quoad loquutionem non quoad duo priora. num. 121.

XII. *Contra magistratus & gubernatores qui in electione Papae non faciunt ea qua debent, & sunt eis mandata.* cap. 27. n. 121.

XIII. *Contra molestātes electores, eo quod non eligunt optatum ab eis.* Ad hanc incurrendam requiritur quod interueniat grauamen spoliū, vel iniusta persecutio, & quod id fiat, quia noluit eum eligere pro quo fuit rogatus, vel suafus, & quod persona eligenda sit Ecclesiastica, & quod grauamen, vel molestia fiat rogato, vel eius consanguineis, vel eius Ecclesiae, monasterio, aut pio loco. Unde non incurrit qui hac de causa omittit dare Ecclesiae eleemosynas consuetas. num. 122.

Per spoliū autem intelligitur acceptio occulta, vel violenta quorumlibet bonorū mobilium, vel immobilium. Præterea quod dicitur de electione, idem dicendum de Presentatione spectante ad personam Ecclesiasticam: sed non ad laicam. Idem de confirmatione, electione, institutione, ac postulatione. Ibidem.

XIV. *Contra nonē usurpantes ius custodiendae Ecclesiam Sede vacante.* Duo requiri

T 3

quiruntur ad hanc censuram, ita ut alterum sine altero non sufficiat, scilicet, quod conetur nouè usurpare tale ius, & quod capiat illius Ecclesie bona. Non tamen comprehenditur ille, qui hoc facit, quod ad eum pertineat ex fundatione, vel antiqua consuetudine, vel præscriptione. Nouè autem usurpare dicitur, qui nondum possedit quadraginta annos. num. 123.

XV. Contra vocatum ut dirigat electionem Monialium, non temperantem à rebus ex quibus oriri vel foveri potest discordia. Non comprehenditur qui non accersitus in directorem, interest electioni: neque qui excitat, vel fouet discordias post electionem factam. Atque persona ad directionem accersita, potest esse etiam laicus, etiam scemina. Vnde Moniales cuiuscumque ordinis, possunt accersere quamlibet aliam personam extraneam, scientia & conscientia præditam ad suarum electionum directionem. Equius tamen esset accersere ad hoc virum eiusdem ordinis. num. 124.

XVI. Contra partem incitantem conservatorem ad procedendum in his qua non continent apertam violentiam, & qua requirunt aliorum indaginem. Non incurrit qui non est pars in iudicio, neque si est, & procurauit, aut incitauit, si aliàs Conservator id non fecit. num. 125.

rum. 125. Nam cum lex loquitur principaliter de faciente, & secundario de mandante (quale est hic) mandans, aut consulens, aut fauens, non incurrit poenam, donec fiat id, quod mandat, consulit aut procurat. Secus si aequè & principaliter loquatur de utroque. num. 51. circa finem. Neque incurrit cum conferuatur datur cum clausula, *ut possit cognoscere etiam de eo, quod requirit altiore indagare*, ut communiter hodie conceditur. n. 125.

XVII. *Contra facientes, vi aut metu se absolui à censuris, aut eas reuocare.* Non sufficit iniicere metum, si absolutio non fuit impetrata. Requiritur ad incurrendam hanc censuram timorem esse iustum: quod tamen procedit quoad forum exterius. nam in foro conscientie videtur sufficere quamuis non sit iustus. Nihil refert an sententia sit iusta, vel iniusta, an lata à iure, vel ab homine, an excommunicatus timorem ingerat, an alius pro eo. c. 27. n. 125.

XVIII. *Contra fingentem aliquid, ut iudex vadat ad mulierem, ad accipiendum testimonium eius.* Per illud *fingentem* intelligitur vel ipse iudex, vel alius; Per *iudex* comprehenditur etiam laicus. Non sufficit fingere si ipsa profectio personalis non fuit subsecuta. Neque ipse iudex incurret cundo, si ipse non fluxit aut fingi fecit.

T +

XIX.

D XIX. *Cōtra compellentes submittere bona Ecclesiastica perpetuò vel ad longum tempus personis laicis.* num 126. Ad incurrendam hæc debent concurrere hæc, scilicet quòd huiusmodi compulsionis fiat ad submitendum perpetuò vel in longum tempus Ecclesias, bona immobilia earum, vel iura, laicis, in casibus iure prohibitis, & accepta referendo illis ratiōnem Superioribus, patronis, & defensoribus. Comprehendit etiam eos, qui aliquid horum habentes per aliquem contractum licite factum, usurpant plusquam per illum illis est permissum, & admoniti ab eo non desistunt. Per longum tempus excluditur illud quod est breue, quod est minus decem annis unde qui ista ad breue tempus faceret, non incurreret. Monitio autem illa sufficit, ut fit vna. Etenim monitio excommunicationis quæ fit in iudicio alteri quàm partibus litigantibus, vel extra iudicialis (qualis est hæc) quæ neque fit partibus litigantibus, neque ad ferendam excommunicationem, sed ad incurrendam iure statutam, sufficit, & debet esse vnica. Submissio autem huiusmodi prohibita est etiam per leges Hispaniæ, & vocatur *Commenda*: & quibus fit, *Commendatarij.* *ibid.*

XX. *Contra inuentores nouarum religionum, absque facultate Papa.* Non incurrit hanc qui nouum

nouum habitum sibi accipit, vt per se solitarius degat, dummodo non instituat ordinem viuendi in Societate. num. 127.

XXI. Contra exigentes portoria ab Ecclesiasticis. Hæc partim redacta est ad bullam Cœnæ. Per illa portoria intelliguntur non quæ licite petuntur à laicis quibuscumque, sed quæ illicitè petuntur tam à laicis priuilegiatis & immunibus, quàm à clericis. Et clausula sexta Bullæ Cœnæ, quæ excommunicat eos qui exegerint aliqua onera ab Ecclesiasticis etiam sponte concedentibus, loquitur de oneribus impositis, petitis, & rogatis saltem ratione prouentuum Ecclesiasticorum, non tamen de iis, quæ petuntur, vt ab aliis quibuscumque laicis. Vnde exactores portorij, seu publicani, qui exigunt à clericis portorium, seu vectigal, vel gabellâ, vel scissâ in casibus prohibitis, incurrunt censuram huius canonis, & nõ illam illius clausulæ bullæ Cœnæ.

Ille autem clericus dicitur negotiari, seu exercere mercaturam, qui emit, vt vendat absque mutatione eius: & non qui emit in suos vsus, & postea per accidens non mutando, nec qui emit vt vendat mutatam in aliâ formam. Vnde monasterium, vel clericus, qui habet venam ferrariam suam, & exportat eam in alias terras, vt inde ferrum conficiat & vendat, non debet vecturam, nec

T §. etiam

etiam si sui patrimonij, vel Ecclesiasticorum prouentus deueheret. Secus si emeret solam venam, & aliorum ministrorum manibus conficeret. Atque locatores & agricolae paritarij prædiorum Ecclesiasticorum debent soluere pro sua parte. Non incurrunt hanc qui accipiunt guidagia, seu ducatus, seu mercedem, ob id quod ducant, & portoria à clericis persoluentibus sua sponte. Qui verò recipiunt taleas, vel vectigalia illis imposita, quamuis sponte soluant, incurrunt non hanc, sed illam bullæ Cœnæ. c. 27. n. 14.

Resolutio ergo quæ ego colligo ex excommunicatione sexta & decima quarta bullæ Cœnæ, & excommunicatione capitis quamquam, est, quod qui petit pedagia simpliciter prohibita, id est (quæ neque ab Ecclesiasticis, neque à laicis licite petuntur) incurrit excommunicationem sextam Bullæ Cœnæ positam. num. 61. quæ incipit *excommunicamus omnes qui in terris*. Qui autem exigit pedagia, seu minuta portitoria, habita ratione fructuum Ecclesiasticorum, incurrit excommunicationem decimam quartam Bullæ Cœnæ positam. num. 69. quæ incipit *excommunicamus omnes & singulos cardinales*. Denique qui exigit pedagia à personis Ecclesiasticis de his rebus, quas non debent causa negociandi, si sint prohibita secundum

dum quid: id est, quod iuste possunt peti a laicis, nullam incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, sed excommunicationem capitris, quamquam.

XXII. *Contra impediētes iurisdictionem Ecclesiasticam.* Hæc etiam redacta est ad decimam quartam excommunicationem Bullæ Cœnæ.

XXIII. *Contra Dominos seculares prohibentes subditis, ne emant vel vendant clericis, neque eis molant frumenta, neque coquant panes, neque præsent eis aliqua alia officia, & subsidia.* Quanquam hoc non sit suapte natura contra libertatem Ecclesiasticam, sed contra societatem humanam, tamen præsumitur esse contra illam, quum præsumitur quod in re est vexare eam. ad incurrēdā hanc, non est necesse ut statutum fiat super hoc, sed sufficit verbo imperare subditis, ut supra dicta clericis exhibeant. Non incurrit, neque facit contra libertatem Ecclesiasticam, qui statuit, ne ullus vendat sua prædia ei qui non confert in communia vectigalia: quoniam intelligendum est, ita ut nō comprehendat Ecclesiasticos. Secus, si habeat pravam intentionem, & faciat iniustam extensionem. n. 130.

XXIV. *Contra religiosos temerè dimittentes habitum sui ordinis.* Non incurritur ob hoc.

honestam dimissionem, quæ fit iusta de causa. Neque ob quamlibet temerariam veniam, imò neque ob quamlibet temerariam mortalem, qualis est eius qui dimittit, ut expeditius indulgeat fornicationi. incurrit tamen qui habitu dimittit, ut dissimulatus vadat ad fornicandum. Incurritur etiam ob dimissionem, quæ fit ad utendum alio habitu ad scelus aliquod mortiferum, vel ob talem causam & in tantum tempus, ut iudicio boni viri dicatur dimisisse illum: secus si pro exiguo spatio illum dimittens alium sumat intra vel extra monasterium. Non incurrit qui illum ita occultat, ut saltem familiaribus appareat religiosus, secus si adeo occultaret, ut etiam familiares non agnoscerent eum esse religiosum. Incurrit tamen, qui illum dimittit ad accipiendum habitum alterius religionis, quamvis immediate sumat illum. cap. 27. num. 132.

XXV. est decretum quoddam Concilii Tridentini circa religiosos vagantes, vel dimittentes habitum. de quo vide Religiosus I. I. I.

XXVI. *Contra religiosos euntes ad studia sine licentia*: hæc licentia quando ei datur, debet esse non solum Prælati, sed etiam sui conuentus; ad alia negotia sufficit Prælati. Non incurrit hanc qui vadit ad locum studiorum,

diorum, vbi etiam habet monasterium sui ordinis. Neque licet tale non sit monasterium, dummodo ferat licetiam sui Prælati, à quo solum pendet dare eam ad habitandum extra monasterium, quale est apud Mendicantes. Neque incurrit Abbas, vel Prior, qui sine licetia sui Superioris, aut cōtactus proficiscitur ad studia. Quod per locū a speciali probatur non esse quem excommunicatum eo solo quòd exeat monasterium non dimisso habitu, nam in extrauag. Viam, de regul. dicitur, monitionem prærequiri, ut talis exiens excommunicetur, in Nouo cap. 17. num. 133.

XXVII. *Contra doctores docentes leges vel medicinam religiosos, qui reliquerunt habitum.* Non incurrit doctor hanc censuram, si ignorando illum esse religiosum, eum doceat: neque etiam si sciat, si illum non detinet arroganter in scholis: neque incurret, si ille non dimisso habitu sine licentia prælati illas facultates ab eo audierit, bene tamen incurret doctor aliam excommunicationem docendo religiosum leges, seu medicinam, etiam si non dimiserit habitum. num. 134.

XXVIII. *Contra clericos, vel laicos sepe-lentes hæreticos in loco sacro:* Comprehendit præsumptentes, & eorum defensores, fautores, aut

aut receptatores : non sunt absoluendi donec sepultum extrahant. 134.

H XXIX. *Contra iudices non auxiliantes contra hereticos. Item contra non obedientes Episcopis, aut inquisitoribus circa hac opportuna mandantibus. Item Contra non exequentes sine mora sententiam ab eisdem in hereticos latam, & illorum brachio seculari remissam. Contra dimittentes quoscumque comprehensos, sine licentia Episcopi, vel Inquisitoris. Contra eos qui quouis modo se se intromittunt ad cognoscendum vel iudicandum de crimine heretico, vel impediunt Episcopos, seu inquisitores in illorum processibus. Denique contra talium iudicum fautores, cōsultores, aut prabentes eis auxilium : Hæc censura non est reseruata. Verum illi contra quos datur, toties incidunt & in hanc, & in illam primam bullæ Cœnæ, quoties se faciunt fautores hereticorum. Quòd si alicubi Episcopus iuberec vnum, & Inquisitor aliud, debet iudex superfedere. num. 135.*

XXXIX. *Contra interficientes Christianos per Assassinos. Non comprehendit eos, qui faciunt interficere propter pecuniam, nisi sint certi quidam pagani cuiusdam Domini ditionis cuiusdam, ita persuasi, vt putent præcellens opus esse interficere quem suus Dominus iubet. num. 135.*

XXX.

XXX. *Contra permittentes in terris suis fœneratores publicos alienigenas, vel non expellunt eos, vel locant illis, vel alio pretextu concedunt eis domos ad usuras exercendas.* Non incurrit, qui eis dat vel locat domum, ad habitationem vel hospitium tantum: secus si concedat eam ad fœnerandum, actualiter. num. 136.

XXXI. *Contra dantes represalias contra Ecclesiasticos.* Hæc explicatur infr. tit. Represaliaz.

XXXII *Contra negligentes persequi, & vindicare iniurias Cardinalibus illatas.* Hæc iam facta est Bullæ Cœnæ: com rehendit quosuis principes, aut alios Dominos, vel iudices. num. 96. & 136.

EXCOMMUNICATIO-

res Clementinarum nulli reservata.

§. VI.

XXXIV. **I**n ordine. *Contra frangentes Isequestrum:* Hæc hodie non incurritur, quatenus est lata à iure, sed alia quam fert iudex, qui decrevit sententiam num. 137.

XXXIV. *Contra sepelientes in loco sacro.*

cro interdicto, nominatim interdictos, vel publicè excommunicatos. Comprehenduntur omnes Ecclesiastici etiam Prælati, & Laici, etiam feminae ista facientes. Locus sacer intelligitur etiam Ecclesia, licet in textu non exprimatur, nisi cæmeterium: Non tamè ager vel locus profanus loco sacro coniunctus. Nominatim interdicti, aut publicè excommunicati intelliguntur quo ad hoc solum pro talibus denunciati. Comprehenditur usurarius manifestus, qui sine palliatione, aut simulatione interesse, vel aliorum contractuum, fecerat: alioquin neque dicitur manifestus, neque comprehenditur, quoad hoc. Solum comprehendit sepelientes, & collocantes corpus in sepultura, non tamen eos qui efferunt, vel prosequuntur, aut peragunt officia diuina. Neque comprehenduntur sepelientes, aut collocantes, si id faciant non præsumentes, aut ignorantes, aut credentes illum esse absolutum, aut dedisse cautionem. Incurrentium verò absolutio sine debita satisfactione est nulla, & iniusta. num. 137.

B XXXV. *Contra religiosos appropriantes sibi decimas.* Non comprehenditur religiosus translatus ad ecclesiam sæcularem, neque religiosus, qui aliàs habet beneficia regularia. Non comprehenduntur non soluen-

tes. nisi approprient, vel usurpent, vel prohibeant, vel non permittant. Imo neque appropriantes, qui hoc faciunt sine presumptione, & credentes illas pertinere ad sua beneficia, per privilegium, seu prescriptionem. num. 138.

XXXVI. *Contra religiosos advenientes ad la principium animo nocendi suis praelatis, vel monasteriis.* Incurrit qui hoc facit, quamvis proficiatur cum licentia, & facultate. num. 139.

XXXVII. *Contra monachos habentes arma in monasterio.* Comprehenduntur qui habent talia etiam defensiva sine licentia. Nō dicuntur arma, lapides aut baculi, quoad hunc canonem. Nō intelliguntur inter monachos Canonici regulares. Non incurrit qui habent arma etiam offensiva, per ignorantiam, vel negligentiam, vel obliuionem, sine malo animo offendendi: neque qui haberet illa ad resistendum suo Abbati, quem probabiliter credit se inuasurum. Nō comprehenditur, qui illa habet in alio monasterio, vel foris venit cum illis, dummodo non seruet in eodem. Per claustrum intelligitur locus vnde non licet exire sine facultate. num. 139.

XXXVIII. *Contra impediētes visitationem adoniam: nisi cessent ab eo cum sint admo*

V

admo

admoniti. Hæc admonitio debet esse posita iam impedimento, ut non cessantes incurrant. Non sufficit illa, quam visitatores dant antè. Sufficiet tamen, si est generalis.

D XXXIX. *Contra imitantes statum Beguinarum, vel illum consilio, auxilio vel fauore inuantes: vel de nouo instituunt.* Non induuntur fœminæ, quæ sine regula aliqua priuatim degunt cælibes, Deo seruientes iuxta instinctum eius, neque Moniales tertij ordinis S. Dominici, & S. Francisci. num. 140.

E XL. *Contra eos qui scienter in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis constitutione canonica prohibitis, aut cum Monialibus contrahunt matrimonium. Item contra Religiosos vel moniales, & clericos in sacris constitutionibus matrimonia contrahentes, & inter eos scienter eadem celebrantes.* Non incurritur hæc censura nisi intra septem casus, vel septem genera hominum hic contenta, etiamsi cum infideli, vel affine spirituali, vel alio impedimento dirimete contrahatur matrimonium neque in istis septem, nisi quando sine iusta dispensatione Papæ, vel sine conditione, Papa dispensauerit, contrahitur. num. 144.

In tribus prioribus casibus, & etiam in ultimo, habet locum ignorantia probabilis facti, vel iuris, quæ excusat à censura: in reliquis verò communiter non habet locum

Qua

Que verò ignorantia, vel in his vel in aliis excusat probabiliter, intelligendum est in foro conscientia: nam in exteriori aliud presumendum est. Denique hæc censura requirit dolum, à quo etiam ignorantia crassa excusat, maximè in foro interiori. Non comprehendit contrahentes sponsalia de futuro, etiam secuta copula, quamvis sit cum affectu maritali, post Trident. huiusmodi enim sponsalia non transeunt in matrimonium, & ad incurendam hanc non sufficit quod habeatur scientia, & notitia impedimentorum post contractum matrimonium, sufficet tamen ad peccandum mortaliter, si non separantur. Non comprehendit consulentes, fauentes, auxiliâtes, de quibus nullus est sermo. Comprehendit solum contrahentes & clericum celebrantem, non tamen testes, nisi quando per constitutiones Synodales extenditur ad eos. Non comprehendit contrahentes ob iustum timorem: peccarent tamen mortaliter cõtrahendo etiam in quarto gradu consanguinitatis. num. 141.

XLl. Contra Inquisitores, & eorum commissarios, vel Episcoporum, vel capituli sede vacante, qui prætenu sui officij illicitè sumunt proutiam aliquam, & qui scientes confiscant bona ecclesiastica. Per commissarium intelli-

V 2 gitur

gitur etiam Vicarius Episcopi : & per pecuniam quælibet alia res pecunia æstimabilis. Casus hic est Episcopalis : & absolutio erit nulla, si sine præuia & debita satisfactione impendatur, si commodè potest satisfieri nisi in articulo mortis. & ad valorem absolutionis, non est necesse soluere poenam, ultra id quod fuit acceptum. num. 142.

XLII. *Contra facientem statuta ad soluendas usuras, vel ad non repetendum soluta* & *contra eos, qui talia statuta non radunt libris, aut non abolent consuetudinem vim legis habentem.* Comprehenduntur officiales ciuitatum ista facientes : Qui verò sententiam scribit, non incurrit hanc, sed aliam cap. Nouerit. de sent. excom. vide supra §. I V. Excom. X. lit. E. Non comprehendit statuentes, quòd nemo accipiat pro usura, nisi tantum quid, pro viginti in mense. ibid.

XLIII. *Contra Mendicantes, qui accipiunt nouas domos, seu loca ad habitandum, seu alienant acquisita ante Concil. Lugdunense.* Sed hæc iam cessauit per priuilegium Iulij II. & Leonis X. c. 27. n. 144.

XLIV. *Cõtra mendicantes qui cõcionantur, vel aliàs dicunt aliquid ad auertendos auditores à soluendis decimis debitis Ecclesie.* Quatuor requiruntur ad incurrendum hæc. Primo: quòd sit religiosus. Secundo: quòd habeat inten

intentionē auertendi. Terriò; quòd decimæ debeantur Ecclesiæ. Quartò: vt audiētes sint qui eas debent. Ab hac nullus religiosus exciuditur & nulla religiosa includitur, nec vllus laicus, nec clericus secularis. num. 145.

XLV. *Contra religiosos, qui de industria nullum scrupulum iniiciunt in confessionibus, penitentibus, de solutione decimarum, & peccata non expiata hac negligentia cum commodè possent, presumunt concionari.* Quinque requiruntur ad incurrendā hanc. Primo: quòd sit religiosus. Secundò: quòd fuerit negligens incutiendo scrupulo pœnitenti. Terriò: facere hoc scienter, & non purgare hanc negligentiam, cum commodè posset. Quarto: concionari absque purgatione illius. Quintò: quòd non sit religiosus monasterij, quòd accipit decimas: non tamen requiritur ad incurrendam hanc, quòd præcedat requisitio. n. 145.

XLVI. *Contra religiosos, qui non seruant interdictum, vel cessationem à diuinis, quam seruat Ecclesia Cathedralis vel matrix, vel parochialis oppidi.* Comprehenduntur omnes religiosi, & religiosa, qui scientes obseruationem interdicti non seruant. Non habet locum in interdicto vel cessatione speciali. Sed solum in generali, etiamsi tam interdictum, quam cessatio, sint inualida, vel nulla.

Non tamen sufficit quod ab aliquibus canonicis obseruetur, si reliqui capellani non seruant. Et vbi sunt multæ parochiales æquidiuisæ, & nulla matrix, aut cathedralis, necesse est ad obligandum religiosos, vt ab omnibus obseruetur, quamuis aliqua parochialis intra cuius fines est situm monasterium obseruet. Quod si interdictum, vel cessatio sint valida, tenentur religiosi illa obseruare, licet matrix non seruetur: Et, si non seruant, incurrerent alias pœnas per alios canones postas. Hæc autem censura habet locum in omnibus interdictis & cessationibus positis à iure, vel ab homine quacumque auctoritate fulto. Concil. Trid. statuit sess. 1. cap. 12. de Regul. Quod censura, & interdicta non solum à sede Apostolica mandata, sed etiam ab ordinario promulgata mandante Episcopo, à regularibus in eorum Ecclesiis publicentur & seruentur. 146.

XLVII. Contra impugnantes litteras Papæ electi. Intelligitur in canonicè electo. n. hic eodem puncto, quo ritè eligitur, immediatè confirmatur à Deo, habetque tantèandem potestatem, quam habet post coronationem. Non tamen habet locum in eo qui fuit ob iustum timorem electus. n. 147.

XLVIII. Contra interpretantes Clementinam, Exiui de paradiso. Hæc suspensa fuit à Ioanne

Joanne XXII. Per quandam extrauagan-
tam quoad caput exiuit de verb. sign. Quoad
excommunicationem quam continebat, ea
non tamen quoad eam quæ data est con-
tra interpretantes prædictam Clementinam.
num. 147.

XLIX. *Contra Vizochos* eadem est quæ
XXXIX.

L. *Contra imprimentes libros sine examine.* M
Hæc, quæ est Concil. Later. videtur dero-
gata quoad censuram, non tamen quoad
solennitatem, quæ confirmata à Trid. ser-
uatur certo modo.

LI. *Contra impediētes receptionem nuncio-
rum papæ, aut eorum officij, & commissionis fū-
tionem, non obstante consuetudine de non mit-
tendo Legato, nisi ei qui petitur.* Hæc iam est
reſeruata Papæ, & continetur in bulla cœnæ.
num. 148.

LII. *Contra alienantes, vel locantes Ecclē-
ſiastica bona, in plures quàm tres annos.* Attē-
denda est consuetudo: & videtur nullibi ef-
fecte omnino recepta. Atque post Trid. nulla
locationes beneficiorum anticipatis solutio-
nibus factæ valent in præiudicium ſucceſſio-
nis, non obstante quocumque priuilegio: nec
huiusmodi locationes in Romana Curia, vel
extra confirmantur, num. 150.

De locationibus iurisdictionum, & rerum
V 4 Eccle

lum, in terris suis inter Christianos. Qui si habuerint terras Ecclesiae, priuantur iurisdictione & dominio illius ciuitatis aut loci, in quo fieri permiserint: quod si feudalia fuerint, statim acquiruntur dominis suis directis. Trid. sess. 25. cap. 19. de Reform. cap. 27. nam. 150.

LVIII. Contra eos qui duellum commiserint, & eorum patrilinos, cum bonorum proscriptio, & perpetuae infamiae, ac homicidij poena: & si in conflictu decesserint, careant sepultura Ecclesiastica. ex Trident. ibidem.

LIX. In eos, qui consilium dederint in causa duelli, vel illius spectatores fuerint, non obstante quocumque priuilegio. ibid.

Huic Tridentini C. statuto, addidit deus Gregorius XIII. aliud in haec verba.

Statuimus, omnes illos qui ex condicto statuto tempore, & in loco conuento monomachiam commiserint, etiam si nulli patrini, sociiue ad id vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullaue prouocatoria littera, aut denuntiationis chartula praecesserint, censuris & poenis omnibus à dicto Concilio propositis teneri, perinde ac si publico & consueto abusu singulare certamen iniuissent. Volentes etiam, locorum Dominos, si certamen ex condicto permiserint, aut quantum in se fuerit non prohibue-

V 5 rint,

rint, omnesque illud fieri mandantes, instigantes, auxilium, consilium, vel fauorem dantes, equos, arma, pecuniam, comitatum & alia subsidia scienter ministrantes, aut ex composito spectatores, vel socios, quouis modo se prebentes eisdem pœnis & censuris subiacere, etiam si illi qui ad locum destinatum pugnaturi accesserunt, impediti pugnam non commiserint, si per ipsos non steterit quominus illa committatur.

Hactenus verba Gregorij. Quæ rota additio est ius nouum. cap. 27. num. 150. additum in Nouo.

LX. Contra non habentes pro authenticis libros omnes Sacra Biblia (exceptis 3. & 4. Esdræ) iuxta editionem vulgatam: & contra scienter contemnentes constitutiones Apostolicas. ex Trid. sess. 4. canon. de script. canon. cap. 27. num. 150.

LXI. Pij V. Contra mulieres ingredienti claustra monasteriorum etiam Monialium virtute facultatum Apostolicarum, quas reuocat. Comprehendit etiam ingrediētes sine prætextu licentiæ. Concedentes verò licentiam, comitantes, & recipientes, & prælatos, ac monachos eas introducentes, vel admittentes, suspendit in nouo. ibid.

Gregorius autem XII. reuocauit de nouo omnes facultates ingrediendi concessas.

fas. Extenditque excommunicationem Pij V. ad omnes ingredientes etiam cum licentia Episcopi, vel aliorum prælatorū absque necessitate: Imò extendit eam ad ipsos Episcopos intrātes monasteria Monialium, nisi in casibus necessitatis: atque tunc non ingrediantur nisi comitati à paucis senioribus & religiosis viris. Nou. num. 150.

LXII. Pij V. *Contra quomodolibet malè tractantes Inquisitores, aut Episcopos id munus in sua diocesi vel prouincia obeuntes, & alios quosuis S. Inquisitionis ministros. ibid.*

LXIII. Pij V. *Contra scientes & non reuelantes iniurias Cardinalibus; vel iam damnatum perpetrantes, vel perpetrare parantes. Hæc extendit & innouat, X l. lib. 6. ex referuatis Papæ. vide supra. §. II.*

LXIV. Pij V. *Contra quosuis Moniales exeuntes à monasteriis, nisi in casu magni incendij, aut agritudinis lepra vel epidimia, & cum approbatione scripta Superioris vel Episcopi. cap. 27. num. 150.*

LXV. *Contra capientes fructus beneficiorum primi anni. eiusdem Pij V. Hæc est referuata Papæ. ibidem.*

LXVI. Pij V. *Contra capientes in seruos, Christianos habitantes in terris occupatis à Turcis, & nolentes eos relinquere libere cum suis bonis. ibidem.*

LXVII.

LXVII. Pij V. Contra omnes principes & dominos totius orbis (nullo excepto) non parentes S. Inquisitioni generali Roma.

De absolutione ab excommunicatione, vide tit. Absolutio III. & IV.

EXECUTOR.

Qui exequuntur Superiorum mandata contra ius naturale vel diuinum, peccant grauissimè. cap. 2 §. num. 9.

Neque excusat eos obedientia, quam suis regibus id præcipientibus debent. Quoniam contra ius naturale, vel diuinum, non est eis obediendum. ibidem.

De executore testamenti, vide in tit. testamentum.

EXCUSATIO.

Causa rationabilis excusat semper transgressorem legis humanae, saltè à mortali. Ea verò dicitur causa iusta, propter quam si legislator adesset, eum pro excusato haberet. Præl. 9. num. 14. in Nou. num. 16.

Causa autem, quæ bona fide putatur iusta, licet non sit omnino talis, excusat à mortali circa legem humanam; peccat tamen venialiter, qui ob talem causam transgreditur illam. Ibidem. & cap. 21. num. 20. & cap. 23. num. 43.

Quando